

Clarification of Imam Khamenei's views regarding the promotion of social security

Fariba Shayghan¹

Saeid Mojarradi²

Type of article: A research paper derived from a research plan

Received: 02/11/2024

Accepted: 12/12/2024

NAJA Strategic Studies Quarterly/Vol.9/NO.4 (serial 34)/Winter 2025*173-198

DOI:10.1022034/ssj.2025.103798

Abstract

Context and purpose: The supreme leader of social security considers the absence of fear, threat and insecurity from the people in the work and life environment, and it is the duty of the police to provide it. This research is trying to explain Faraja's duties in the transformation and promotion of social security by calculating the indicators of social security in the statements of the supreme leader.

Method: In terms of purpose, this research is applied with a qualitative approach using the content analysis method, and the studied society is all the documents, documents and resources related to the lectures of His Holiness from 1368 to 1401, which have been studied to the extent of saturation and in a purposeful way, and in the form of components and indicators. has been analyzed.

Findings: In total, 4 statements were directly obtained from the senior leadership regarding social security. From the point of view of the senior leadership, social security means that people should not feel fear, threat and insecurity in their work and life environment. 5 categories were extracted from the statements: "People's lack of fear in the work and life environment" with 3 sentences, "Ensuring the security of people's property and children" with 6 sentences, "Preventing the youth from leading to social deviations" with 4 sentences and "Combating the insecurity makers of the society" It was with 8 sentences.

Results: The leading authorities have considered social security to include security in all social environments, including cities and villages, borders, roads, universities, places of business, streets, and the like, and its provision is the responsibility of all institutions and organizations, even Family members know and believe that everyone should feel responsible in this regard and recognize their role and act on it.

Keywords: leadership, security promotion, social security.

1.Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Amin Comprehensive University of Police Sciences, Tehran, Iran (corresponding author), shayegan_fa@yahoo.com

2. Assistant Professor, Department of Strategic Management, School of Management, Higher National Defense University, Tehran, Iran, smoj41@gmail.com

تبیین نظرات امام‌خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص ارتقای امنیت اجتماعی

فریبا شایگان^۱

سعید مجردی^۲

نوع مقاله: مقاله پژوهشی برگرفته از طرح تحقیقاتی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۲

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا/ سال نهم/ شماره ۴ (پیاپی ۳۴) - زمستان ۱۴۰۳* ۱۹۸-۱۷۳

DOI:10.1022034/ssj.2025.103798

چکیده

زمینه و هدف: مقام معظم رهبری امنیت اجتماعی را عدم احساس خوف و تهدید و ناامنی از سوی مردم در محیط کار و زندگی دانسته و تأمین آن را وظیفه پلیس برشمرده است. این پژوهش با احصای شاخص‌های امنیت اجتماعی در بیانات مقام معظم رهبری، در تلاش است تا به تبیین وظایف فراجا در تحول و ارتقای امنیت اجتماعی بپردازد.

روش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی با رویکرد کیفی با استفاده از روش تحلیل محتوا است و جامعه مورد مطالعه، کلیه اسناد، مدارک و منابع مرتبط با سخنرانی‌های معظم له از سال ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۱ است که در حد اشباع و به صورت هدفمند مورد مطالعه قرار گرفته و در قالب مولفه و شاخص تحلیل شده است.

یافته‌ها: در مجموع، ۴ بیان از مقام معظم رهبری در خصوص امنیت اجتماعی به صورت مستقیم به دست آمده است. از دیدگاه مقام معظم رهبری، امنیت اجتماعی یعنی مردم در محیط کار و زندگی خود، احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند. ۵ مقوله از بیانات استخراج شد که «عدم احساس ترس مردم در محیط کار و زندگی» با ۳ جمله، «تضمین امنیت مال و فرزند مردم» با ۶ جمله، «ممانعت از کشاندن جوانان به انحرافات اجتماعی» با ۴ جمله و «مقابله با ناامن‌سازان جامعه» با ۸ جمله بود.

نتایج: مقام معظم رهبری امنیت اجتماعی را شامل امنیت در تمام محیط‌های اجتماعی اعم از شهر و روستا، مرزها، جاده‌ها، دانشگاه‌ها، محل کسب و کار، خیابان و مانند آن دانسته‌اند و تأمین آن را هم برعهده تمام دستگاه‌ها و سازمان‌ها حتی افراد خانواده‌ها می‌دانند و معتقدند که همه‌گی باید در این خصوص، احساس تکلیف کنند و نقش خود را شناخته و به آن عمل کنند.

واژگان کلیدی: مقام معظم رهبری، ارتقای امنیت، امنیت اجتماعی.

۱. استاد گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،

shayegan_fa@yahoo.com

۲. استادیار گروه مدیریت راهبردی، دانشکده مدیریت، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران، smoj41@gmail.com

مقدمه

تحقق امنیت ازجمله آرزوهای دیرین بشری است که نسل‌های گوناگون انسان‌ها در تمامی اعصار و قرون، همواره در جستجوی تحقق آن بوده‌اند. حوزه‌ای از فعالیت‌های بشری وجود ندارد مگر اینکه در آن، امنیت به‌عنوان رکن اصلی، ایفاکننده مهم‌ترین نقش است (نوریان و محمدی، ۱۴۰۰). امنیت اجتماعی یکی از نیازهای ضروری زندگی جمعی است و حکومت نیز موظف است که این نیاز را به بهترین روش تأمین کند. امنیت اجتماعی برآیند اقدامات نهادهای اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی است و در صورتی ناامنی اجتماعی از بین می‌رود که همه این نهادها، کارکردهای خود را به‌طور کامل و جامع انجام داده و در این مسیر، از نوعی تعامل سازنده و هم‌افزایی برخوردار باشند؛ براین اساس، همه آحاد جامعه، سازمان‌ها و نهادها در ایجاد و تداوم امنیت اجتماعی نقش‌آفرین هستند اما مهم‌ترین سازمان متولی امنیت اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران بنا به قول صریح مقام‌معظم‌رهبری، فرمانده کل انتظامی است و دیگر سازمان‌ها، ازجمله بسیج و حتی آحاد مردم، باید در تأمین این امر مهم با فراجا همکاری کنند.

از آنجاکه تدابیر و رهنمودهای ولی‌فقیه در نظام جمهوری اسلامی ایران، محور و اساس تصمیم‌گیری‌ها بوده و جنبه راهبردی دارد و تدوین سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کشور در ابعاد مختلف و برنامه‌ریزی در راستای انجام مأموریت و وظایف هر دستگاه نیز باید بر مبنای نظرات ولی‌فقیه باشد، بنابراین، شناخت تدابیر و رهنمودهای ایشان در بحث امنیت اجتماعی، در بخش تصمیم‌گیری و عملکرد صحیح در این زمینه کمک بزرگی محسوب می‌شود. درواقع، بررسی و شناخت مفهوم امنیت اجتماعی، ارکان، عناصر و شاخص‌های آن، یکی از این اقداماتی است که می‌تواند به طراحان و برنامه‌ریزان امنیتی و انتظامی کشوری و لشکری کمک کند تا نسبت به تعیین حدود و ثغور وظایف دستگاه‌ها و به‌ویژه نیروهای مسلح اقدام کنند؛ براین اساس، وجود پژوهش‌هایی که نظرات رهبری را در باب این موضوع، متناسب با شرایط زمانی و مکانی خاص تدوین و تفسیر کرده‌باشد، موجب جلوگیری از آزمون و خطا در شرایط بحرانی و اتلاف وقت و

هزینه خواهد شد؛ بنابراین، پژوهش حاضر، از یکسو، با رفع این خلأ، کمک خوبی برای دست‌اندرکاران، برنامه‌ریزان و نیروهای مسلح خواهد بود و ازسوی دیگر، با استخراج شاخص‌های امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری که با بهره‌گیری از شیوه‌های علمی و کسب نظر خبرگان انجام شده است، موجب غنی شدن علوم امنیتی و کمک به بومی‌سازی علم در این زمینه خواهد شد؛ براین اساس، پرسش اصلی این پژوهش عبارت است از اینکه فرامین، تدابیر، رهنمودها و دستورات مقام معظم رهبری در خصوص در ارتقای امنیت اجتماعی کدام است؟

پیشینه

برجویی‌فرد و همکاران (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «الگوی راهبردی دفاع همه‌جانبه؛ مبتنی بر آرا و اندیشه‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)» پس از شناسایی و دسته‌بندی مضامین احصاشده در جلسات خبرگی، از مجموع ۱۴۶ فیش جمع‌آوری شده، ۳۶ مورد فیش با ارتباط بالا شناسایی و دسته‌بندی کردند و مضامین احصاشده را در قالب ۳ بُعد، ۱۰ مؤلفه و ۳۶ شاخص سازماندهی کردند. بدین ترتیب، مطابق بیانات و مکتوبات امام خمینی و مقام معظم رهبری، دفاع همه‌جانبه در ابعاد سخت، نیمه‌سخت و نرم، به عنوان ابعاد عمده دفاع همه‌جانبه به دست آمد.

سبحانی‌فر (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «الگوی امنیت اجتماعی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر گفتمان امام‌خامنه‌ای (مدظله العالی)» الگوی امنیت اجتماعی در اندیشه رهبری را شامل عدالت اجتماعی، خدمات اجتماعی، سرمایه اجتماعی، امنیت روانی، مبارزه با مفاسد اجتماعی و امنیت فرهنگی می‌داند. همچنین، مطابق نتایج این پژوهش، در اندیشه رهبری، تکیه بر بُعد نظامی در امنیت به تنهایی کفایت نمی‌کند و ایشان به صورت خاصی بر امنیت اجتماعی تأکید دارند؛ چراکه امنیت شهروندان به‌ویژه در حوزه اجتماعی برای ایشان از اهمیت به‌سزایی برخوردار است.

فصل (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «جایگاه و اهمیت امنیت اجتماعی در اسلام» امنیت را یکی از نیازهای اساسی انسان و حتی سایر موجودات زنده دانسته است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که آیین اسلام، وجود امنیت را برای بشر لازم می‌داند و حتی در آیاتی از قرآن، نه تنها وجود امنیت در این دنیا ضروری دانسته شده است بلکه آن را از نعمت‌های بهشتی به حساب آورده است. روایات متعددی از پیامبر گرامی اسلام (ص) و امامان معصوم (ع) نیز درباره جایگاه و اهمیت امنیت و به ویژه امنیت اجتماعی نقل شده است.

رضایی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «قوانین حاکم بر منظومه فکری مقام معظم رهبری در حوزه امنیت اجتماعی» به این نتیجه رسیدند که قوانین مستخرج از بیانات معظم‌له در حوزه امنیت اجتماعی عبارتند از وحدت، حرمت رباخوری، حرمت غیبت، حرمت تهمت و افترا، حرمت دروغ، حرمت چشم‌چرانی، حرمت شرب خمر، قصاص، کرامت انسان، قاعده ارشاد، عدم تعرض مالی و اکل مال به باطل، پرهیز از ظن و گمان سوء، قاعده الاصل دلیل حیث لادلایل، قاعده لاضرار، قاعده تلازم، عفت و پاکدامنی و قاعده اعتدال.

ذاکر (۱۳۹۹) در پایان نامه خود با عنوان «رابطه ارزش‌های اخلاقی و امنیت اجتماعی از منظر قرآن با تأکید بر نگره مقام معظم رهبری» به تحلیل آیات مربوط به ارزش‌های اخلاقی پرداخته تا رابطه آنها با امنیت اجتماعی را مورد بررسی قرار دهد. مطابق نتیجه این پژوهش، ایمان، امر به معروف و نهی از منکر، عدالت اجتماعی، اعتدال، عفو و گذشت، صدق و راستگویی، وحدت و هم‌گرایی، صبر و استقامت، احسان و نیکوکاری و مانند آن، از جمله ارزش‌هایی هستند که با نهادهای سازنده آنها می‌شود امنیت اجتماعی را تقویت کرد. همچنین، لازم است که صحنه جامعه را از ظلم و تعدی، محیط‌های ناسالم، سست شدن پایه‌های ایمان، عدم تعادل بین طاقت و رافت، قضاوت‌های ناسالم، افراد بیمار دل، فقدان ارزش‌های اخلاقی در دانشگاه‌ها و مراکز علمی، ارتجاع، مفاسد اقتصادی، تنبلی و فرار از کار، پاک نگه‌داریم تا به امنیت اجتماعی آسیبی وارد نشود.

ویکتور^۱ (۲۰۱۸) در کتابی با عنوان «امنیت اجتماعی و جامعه» به بررسی نیروهای مسلطی که سیستم تأمین اجتماعی بریتانیا را تشکیل می‌دهند، پرداخته و استدلال می‌کند که تأمین اجتماعی نتیجه نگرانی گروه‌های مسلط در جامعه نیست، بلکه نتیجه تهدیدی است که قدرت سیاسی رو به رشد طبقه کارگر برای وضعیت موجود ایجاد می‌کند و درک گروه‌های مسلط مبنی بر اینکه مزایای تأمین اجتماعی برای رشد اقتصادی و ثبات سیاسی مؤثر است. این کتاب فقر، دستمزد پایین، بیکاری و برابری را پوشش می‌دهد و نشان می‌دهد که چگونه اقدامات تأمین اجتماعی نابرابری‌های سیستم اقتصادی و اجتماعی را منعکس و تقویت می‌کند.

گونزالو و دریک^۲ (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با عنوان «آینده امنیت اجتماعی» پیش‌بینی می‌کنند که پیری جمعیت منجر به افزایش نرخ مالیات تأمین اجتماعی، افزایش سهم مستمری‌ها در تولید ناخالص داخلی و درنهایت، کاهش مزایای تأمین اجتماعی به‌ازای هر بازنشسته می‌شود. این الگو که برای مطابقت با ویژگی‌های اقتصاد ایالات متحده تنظیم شده‌است، نشان می‌دهد که در پاسخ به انتقال جمعیتی پیش‌بینی‌شده، نرخ‌های مالیات تأمین اجتماعی به‌تدریج به ۱۶ درصد افزایش خواهد یافت و سایر سیاست‌هایی که عرضه نیروی کار را مخدوش می‌کنند، اهمیت کمتری خواهند داشت. بنابراین، برخلاف ترس‌هایی که اغلب ابراز می‌شود، عرضه نیروی کار افزایش خواهد یافت.

وینسنزو و پائولا^۳ (۲۰۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «اقتصاد سیاسی و امنیت اجتماعی» به بررسی ادبیات اقتصاد سیاسی تأمین اجتماعی پرداخته و به این پرسش‌ها پاسخ می‌دهند که چرا برنامه‌های تأمین اجتماعی که منابع را از کارگران جوان و میانسال به سالمندان منتقل می‌کنند وجود دارد؟ و تعاملات اقتصادی و سیاسی بین سیستم‌های تأمین اجتماعی و سایر برنامه‌های توزیع مجدد دولت رفاه چیست؟ و درنهایت پایداری سیاسی چگونه سیستم‌های تأمین اجتماعی را در یک محیط اقتصادی و جمعیتی پویا

¹ Victor

² Gonzalez & Dirk

³ Vincenzo & Paola

شکل می‌دهد و کدام اصلاحات تأمین اجتماعی از نظر سیاسی امکان‌پذیر است؟ و نیز ارتباط تجربی الگوها را با حقایق تلطیف‌شده امنیت اجتماعی مقایسه می‌کنند.

در مورد امنیت اجتماعی، پژوهش‌های بسیاری انجام شده‌است ولی در این بخش، فقط مواردی معرفی شدند که از بعد دینی و نیز از دیدگاه مقام‌معظم‌رهبری به بحث امنیت اجتماعی پرداخته‌اند؛ با وجود این، هیچ‌کدام از این پژوهش‌ها، ارتقای امنیت اجتماعی از دیدگاه معظم‌له را مدنظر قرار نداده‌اند و براین اساس، پژوهش حاضر که با بررسی بیانات مقام‌معظم‌رهبری در بحث امنیت اجتماعی، به تبیین ارتقای امنیت اجتماعی پرداخته‌است، پژوهشی نو محسوب می‌شود که در این بحث، دارای نوآوری است.

مبانی نظری

منظومه فکری مقام‌معظم‌رهبری

منظومه فکری مقام‌معظم‌رهبری دارای پنج رکن اساسی به شرح زیر است:

۱. توحید: توحید سنگ‌بنای معارف دینی و به‌مثابه ریشه‌ای است که سایر اصول و فروع دین بر روی آن استوارند. دعوت تمامی انبیای الهی به توحید، خداشناسی و یکتاپرستی بوده‌است و حرف اول و آخر دین، توحید است؛ براین اساس، توحید و خدامحوری، اولین رکن و محور اصلی منظومه فکری مقام‌معظم‌رهبری را تشکیل می‌دهد. مطابق فرمایش ایشان، «روح توحید عبارت‌است از اینکه انسان غیر خدا را عبودیت نکند و درمقابل غیرخدا جبهه بندگی به زمین نساید» (۱۳۷۳/۱۰/۱۰) و «توحید خودش دو جزء است: یکی الله است، یکی لا اله غیر الله است؛ یکی اثبات است، یکی نفی است. مظهر توحید، حج است؛ اثبات ولایت الله و نفی ولایت غیر الله. این همان برائت است»^۱ (۱۳۸۸/۸/۴). درحقیقت، ایشان توحید را مایه اصلی دین و سنگ زاویه‌ای می‌دانند که همه پایه‌های دین بر آن قرار گرفته‌است. ایشان کلمه توحید و توحید کلمه را دو پایه اساسی اسلام می‌دانند که توحید کلمه به کلمه توحید

1. <https://farsi.khamenei.ir>

برمی گردد. ایشان توحید را نه یک امر ذهنی بلکه یک امر واقعی و یک نظام و دستورالعمل زندگی می‌دانند و اعتقاد به توحید را سازنده زندگی انسان در این عالم معرفی می‌کنند (رودبندی، ۱۳۹۶: ۱۱۷-۱۱۸).

۲. انسان‌مداری اسلامی: انسان‌شناسی که از آن در متون دینی به «معرفت نفس» تعبیر می‌شود، مقدمه خداشناسی است. حضرت رسول (ص) می‌فرمایند: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» (مجلسی، ۱۴۰۴ق، ۳۲)؛ هرکس هراندازه خود را بشناسد، خدا و اسمای حسنی او و کیفیت اشراق خداوند بر اسماء و صفاتش و کیفیت خضوع و انقیاد اسمای حسنا و شعور الهی در برابر ساحت قدس کبریایی را می‌شناسد. آگاهی ویژه به خدای سبحان، مختص معرفت انسان است؛ بنابراین، معرفت نفس، سودمندترین معارف است (جوادی آملی، ۱۳۸۴: ۶۴). در منظومه فکری مقام معظم رهبری نیز انسان‌مداری اسلامی از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و نشأت گرفته از جهان‌بینی معظم‌له است که همان جهان‌بینی الهی و اسلامی است: «در اندیشه الهی اسلام، انسان برترین آفریده خداوند و جانشین خدا معرفی شده است»^۱ (۱۳۷۱/۱/۱۵). «انسان به عنوان یگه‌سواری است که می‌تواند در این محدوده عظیم، تلاش فکری کند؛ خرد را به کار اندازد، مناطق ناگشوده را فتح کند؛ به‌عنوان کسی است که می‌تواند تکامل حقیقی خودش و رسیدنش به مرتبه قرب را در این دنیا به دست آورد و نگاه کردن به اشیای عالم، به‌عنوان ابزارهایی است که در دست انسان است برای این تکامل؛ این پایه است»^۲ (۱۳۷۹/۵/۵).

از دیدگاه مقام معظم رهبری، انسان دارای دو ساحت مادی و معنوی است که از آن، با عناوینی همچون دل، جان، قلب تعبیر می‌شود و هویت واقعی وی را تشکیل می‌دهد؛ اگرچه جنبه مادی آن جسم است. این دو ساحت، جهت وصول به صراط مستقیم باهم همراه هستند و انسانی را که برترین آفریده و جانشین خداوند است و استعداد لازم را جهت بالارفتن و رسیدن به آخرین

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2609>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=8819>

نقطه تعالی حیات ممکنات را داراست، یاری می‌کنند (شایگان و عرفان‌منش، ۱۳۹۸: ۴۵).

۳. حیات پس از مرگ: سومین مبانی از نظام فکری مقام معظم رهبری، اصل حیات پس از مرگ (معاد) است. معاد از اصول اعتقادی اسلام است که مورد قبول ادیان و مذاهب مختلف است؛ بنابراین، توجه مقام معظم رهبری به این اصل مهم دینی است که عامل بازدارنده‌ای از گناه و خطا است. به عقیده ایشان، «انسان و زندگی او با مردن نابود نمی‌شود؛ بعد از مرگ وارد مرحله جدیدی می‌شود که همانا مسئله حساب و کتاب و قیامت و این‌طور چیزها است»^۱ (۱۳۷۹/۹/۱۲) و «دنیا و آنچه در آن است، مقدمه حیات بعد از مرگ است و آنچه انسان در اینجا انجام می‌دهد، در واقع، مقدمه‌چینی برای حیات ابدی است. دنیا مزرعه الاخره»^۲ (۱۳۷۴/۸/۱۰) و بر این مبنا توصیه می‌کنند که «ما نباید قیامت را فراموش کنیم؛ قیامت واقعه عظیمی است. ما باید همیشه یاد قیامت را در ذهن خود داشته باشیم و از قیامت بترسیم؛ زیرا آن روز، روزی است که واقعیات و حقایق و بطون و ملکات آن در آنجا آشکار می‌شود؛ روح ما، ملکات ما و حقایق وجودی ما هم در آنجا خودش را نشان می‌دهد»^۳ (۱۳۹۰/۶/۲). ایشان اعتقاد به معاد را در تحقق عدالت در جامعه بسیار موثر دانسته و اعتقاد و یادآوری معاد در جامعه را موجب رعایت حقوق اجتماعی و دوری از گناه و تجاوز به حق الله و حق الناس می‌دانند که در جهت تحقق حیات طیبه در دنیا و آخرت نقش ایفا می‌کند (شایگان و عرفان‌منش، ۱۳۹۸: ۵۰).

۴. استعداد بی‌پایان انسان: چهارمین رکن از مبانی منظومه فکری مقام معظم رهبری، توجه به استعداد بی‌پایان انسان است. از نظر ایشان، انسان دارای ظرفیت‌های بی‌پایانی است که موجب می‌شود تا آخرین نقطه تعالی حیات ممکنات بالا برود: «استعداد بی‌پایان انسان در

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3039>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7227>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17082>

دارا بودن تمام چیزهایی است که برای تعالی کامل انسان لازم است. انسان استعداد دارد که تا آخرین نقطه تعالی حیات ممکنات بالا برود، اما بقیه موجودات این امکان را ندارند»^۱ (۱۳۷۹/۹/۱۲) و «انسان در جهان بینی اسلام، آن موجودی است که در او استعداد های فراوانی نهفته است. این انسان می تواند در میدان های علم و دانش و کشف رمزها و حقایق خلقت تا بی نهایت پیش برود؛ در سیر مراتب معنوی و مراحل روحی می تواند تا بی نهایت پیش برود؛ از فرشتگان می تواند بالاتر بزند؛ از لحاظ انواع و اقسام قدرتمندی ها می تواند به اوج قله قدرت برسد. اگر عبودیت خدا کرد، اطاعت خدا کرد، این راه ها در مقابل او باز خواهد شد. اگر اطاعت غیر خدا کرد، بال های او بسته خواهد شد و از پرواز باز خواهد ماند. در همه رشته ها؛ حتی علم و دانش هم، با توحید در سر راه انسان قرار می گیرد و انسان با او آشنا می شود»^۲ (۱۳۶۵/۱۰/۱۹) و «انسان باید استعداد های فراوان و غیرقابل شمارشی را که خدای متعال در طبیعت و نهاد انسان قرار داده، استخراج کند و از آنها برای پیشرفت زندگی بشر استفاده کند»^۳ (۱۳۸۶/۲/۲۵).

۵. پیش روندگی جریان عالم به سمت پیروزی حق (مهدویت): پنجمین رکن از ارکان منظومه و مبانی فکری مقام معظم رهبری، پیش روندگی جریان عالم به سمت پیروزی حق است که به آن، دوران مهدویت و آخرالزمان نیز گفته می شود. از نظر اسلام، جریان عالم به سمت حاکمیت حق و به سمت صلاح است و همه انبیا و اولیا آمده اند تا انسان را به آن بزرگراه اصلی سوق دهند؛ مسیری که پس از ورود به آن، بدون هیچ گونه مانعی، تمام استعداد های انسان بروز می کند و این امر در زمان ظهور حضرت ولی عصر (عج) محقق خواهد شد. برنامه ریزی مقام معظم رهبری برای حرکت جامعه به سمت پیشرفت، براساس این اعتقاد است. ایشان بیانات

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3039>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21488>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3383>

مبسوطی در تبیین حقیقت حضرت مهدی (عج) و تشریح ابعاد دولت ایشان و نیز مسیرهای انحرافی دیکته‌شده به ذهن‌های منحرف بیان داشته‌اند که درحقیقت، منشور و نقشه راهی برای رسیدن و شناخت مسیر صحیح مهدویت است. ایشان در تعریف انتظار فرج امام‌زمان (عج) می‌فرمایند: «انتظار، یعنی دل سرشار از امید بودن به پایان راه زندگی بشر. ممکن است کسانی آن دوران را نبینند و نتوانند درک کنند اما بلاشک آن دوران وجود دارد»^۱ (۱۳۷۰/۱۱/۳۰) و «انتظار مومن یعنی اینکه تفکر الهی این اندیشه روشنی که وحی بر مردم عرضه کرده‌است، یک روز سراسر زندگی بشر را فرا خواهد گرفت»^۲ (۱۳۶۹/۱۲/۱۱). ایشان به بشریت، امید یک آینده پر از عدل و داد را نوید داده و می‌فرمایند: «بشریت اگر می‌بیند که طواغیت عالم ترک‌تازی می‌کنند، نباید خیال کند که سرنوشت دنیا همین است؛ نباید تصور کند که بالاخره چاره‌ای نیست و بایستی به همین وضعیت تن داد؛ نه، بداند که این وضعیت یک وضعیت گذراست. الباطل جوله؛ و آن چیزی که متعلق به این عالم و طبیعت این عالم است، عبارت است از استقرار حکومت عدل»^۳ (۸۴/۶/۲۹).

معظم‌له در مهندسی فکری خود، پنجمین مرحله را وجود دست‌قدرتمند عدالت‌گستری می‌داند که تابوی ظلم‌وستم را شکسته و موجب وزش نسیم عدل بر زندگی انسان‌ها خواهد شد و آن چیزی که متعلق به این عالم و طبیعت آن است، عبارت‌است از استقرار حکومت عدل؛ که در سایه تلاش و فعالیت بی‌وقفه انسان‌ها محقق خواهد شد؛ تاجایی که می‌فرمایند: «این روشنایی در دیدگاه ما نسبت به آینده وجود دارد»^۴ (۱۳۶۹/۱۲/۱۱).

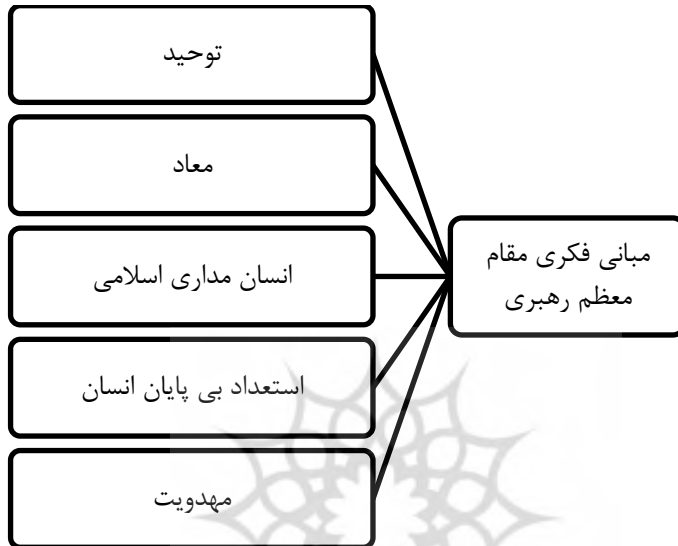
1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3383>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2430>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3308>

4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2430>

در یک جمع‌بندی کلی، مبانی فکری مقام معظم رهبری که در واقع، منظومه فکری ایشان را در چارچوب جهان‌بینی اسلامی نشان می‌دهد و مستخرج از بیانات ایشان است، ذیل پنج عنوان در نمودار زیر قابل ارائه است:

شکل ۱. مبانی فکری مقام معظم رهبری

امنیت اجتماعی^۱

امنیت اجتماعی، مفهومی است که از ابداع آن به شکل یک مفهوم علمی، بیش از سه دهه نمی‌گذرد؛ هرچند که به عنوان یک مفهوم عام، ریشه تاریخی آن به اندازه قدمت بشریت است. از نظر مقام معظم رهبری، «معنای امنیت اجتماعی این است که مردم در محیط کار و زندگی خود، احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند. خداوند متعال در مقام منت‌گذارن بر قریش می‌فرماید: «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» و امنیت‌دادن را به عنوان یکی از دو نعمت، مورد تأکید قرار می‌دهد»^۲.

(۱۳۷۳/۴/۲۹).

1. social security

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>

درواقع، امنیت اجتماعی به‌عنوان حوزه‌ای از فعالیت‌ها و کنش‌های انسانی در سطح جامعه موردنظر است که با حفظ ارزش‌ها و منافع حیاتی جامعه و موضوعاتی از قبیل هویت، دین، قومیت و نژاد سر و کار پیدا می‌کند (کلهر، ۱۳۸۸: ۶۶). همچنین، امنیت اجتماعی عبارت‌است از توانمندی گروه‌های مختلف اجتماعی برای شناسایی، حفظ و ارتقای هویت و ارزش‌های بنیادین خود، در چارچوب قانون‌اساسی (رنجبر، ۱۳۸۹: ۵). از نظر بوزان، امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت و عرف‌ملی، با شرایط قابل‌قبولی از تحول مربوط است (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۴۸)؛ وی مفهوم ارگانیکی امنیت اجتماعی را هویت دانسته و امنیت اجتماعی را مترادف امنیت هویت معرفی می‌کند (رادفر و حبیب زاده، ۱۳۹۷: ۵۴). در تعریفی دیگر، امنیت اجتماعی، برگرفته از نظم در اجتماع و به‌معنای آرامش و انتظام است؛ یعنی تبعیت تمامی اعضای یک جامعه از هنجارها، ارزش‌ها و قوانینی که اساس قوام جامعه را تشکیل می‌دهند (نویدنی، ۱۳۸۲: ۱۰).

درحقیقت، تلاش برای حفظ امنیت اجتماعی و حصول شرایطی که در آن آرامش و امنیت خاطر حکمفرما باشد، در حکم نوعی مشوق برای مردم به‌منظور بازتولید شرایط امن از طریق مشارکت در امور مربوط به فراجاست. امنیت برای مردم همچون نعمتی درنظر گرفته می‌شود که باید از آن ب‌طور پیوسته مراقبت کرد و این مراقبت به‌تنهایی از طریق فراجا میسر نخواهد شد. فراجا با حفظ امنیت، شرایطی را برای افراد رقم می‌زند که مطلوب آنان است و با توسعه نگرش‌های برون‌سازمانی، مردم را نیز در این فرایند دخیل می‌کند (نادرپور و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۳-۲۴). براین اساس، می‌توان شاخص‌های امنیت اجتماعی را این‌گونه معرفی کرد: فقدان تهدید هویت‌جمعی، نبود تهدید ارزش‌های مشترک، تأمین نیازهای امنیتی مردم، بهبود خدمات امید به آینده، نداشتن ترس و هراس از آتیه، احساس خشنودی و رضامندی جامعه، کاهش نابرابری درآمدها و ثروت، بیکاری، ناامیدی از چشم‌انداز زندگی و ضعف واحد خانواده، امکان عضویت در گروه‌هایی مانند خانواده، حزب و سازمان که از هویت‌فرهنگی و ارزشی خاصی برخوردارند، وجود آزادی، امکان مشارکت سیاسی، تأمین

اشتغال، پاسخ‌گویی نهادهای رسمی درمقابل جامعه و افکار عمومی، قانون‌محوری، قانون‌گرایی، اجرای دقیق قانون و به‌ویژه پای‌بندی نهادهای رسمی به قواعد و مقررات اجتماعی، تأمین حقوق و آزادی‌های فردی و اجتماعی، اقتدار همراه با سلامت اخلاقی و تعهدورزی در کنترل جامعه و گسترش و تعمیم دایره سرمایه‌های اجتماعی در جامعه (سعیدی، ۱۳۹۰: ۹۸).

وجوه سلبی و ایجابی امنیت

در بررسی امنیت ازدیدگاه مقام‌معمظم‌رهبری، وجوه سلبی و ایجابی امنیت در جدول‌های ۱ و ۲ ارائه شده‌است:

جدول ۱. وجه ایجابی امنیت ازدیدگاه مقام‌معمظم‌رهبری

ردیف	بیانات	تاریخ‌بیانات
۱	سال‌هاست که آحاد مردم با آرامش و همبستگی در امنیت زندگی می‌کنند. ^۱	۱۳۸۲/۴/۷
۲	انسان‌ها برای زندگی، برای پرورش فکر، برای پیشرفت عمل، برای آسایش روان، احتیاج دارند به آرامش، به محیط و فضای امن و آرام؛ چه در درون خودشان، چه در محیط خانواده، چه در محیط جامعه، چه در محیط بین‌الملل. آرامش و امنیت و سلامت و صلح. ^۲	۱۳۸۹/۴/۱۹
۳	اسلام پیام‌آور امنیت و صلح و سلامت است. ^۳	۱۳۸۹/۴/۱۹
۴	هم رفاه مادی و امنیت اجتماعی و روحی تأمین می‌شود و هم صفای معنوی و دانش و بینش و تحقیق و تعبد و خلوص و توجه به‌خدا. ^۴	۱۳۶۸/۴/۱۱
۵	اگر ما به اسلام متمسک شویم، هم عزت دنیا، هم رفاه مادی، هم قدرت سیاسی، هم آسایش و هم امنیت عمومی تأمین خواهد شد. ^۵	۱۳۸۰/۳/۱۴
۶	آحاد ملت برای اینکه بتوانند در محیط کسب‌وکار و فعالیت اجتماعی و زندگی خصوصی، کار صحیح خود را انجام دهند و حتی به عبادت خدا با دل آرام و خاطر جمع مشغول باشند، محتاج امنیت اند. ^۶	۱۳۷۳/۴/۲۹
۷	در هر جامعه‌ای، زمینه لازم برای پیشرفت‌های مادی و معنوی، امنیت است. ^۷	۱۳۷۸/۶/۱۰
۸	شرط حرکت عظیم اجتماعی برای یک ملت، در درجه اول، امنیت است. ^۸	۱۳۷۸/۶/۱۰
۹	خداوند در قرآن کریم یکی از بزرگ‌ترین نعمت‌های خود را نعمت امنیت به‌شمار می‌آورد. ^۹	۱۳۸۶/۸/۱۶

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=9714>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=9714>

4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2122>

5. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3068>

6. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>

7. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2965>

8. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2965>

9. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3409>

ردیف	بیانات	تاریخ بیانات
۱۰	امنیت، یک زمینه برای همه موفقیت‌ها و پیشرفت‌هاست. ^۱	۱۳۸۶/۸/۱۶
۱۱	امنیت زیرساخت همه ابعاد زندگی یک جامعه است. ^۲	۱۴۰۱/۷/۱۱
۱۲	امنیت یک ضرورت برای انسان است؛ در دوران عبادت، در دوران سازندگی، در دوران تجارت و در هر فعالیتی که انسان بخواهد بکند، محتاج امنیت است. ^۳	۱۳۷۶/۴/۲۵
۱۳	استقرار امنیت در سرتاسر کشور باید به‌نحوی باشد که هیچ نگرانی از هیچ‌سو برای ملت ما وجود نداشته باشد. ^۴	۱۳۸۴/۲/۱۵
۱۴	اگر امنیت بود، دانش و پیشرفت و عدالت و سرافرازی و عزت و دنیا و آخرت در آن جامعه میسر می‌شود. ^۵	۱۳۸۸/۷/۱۴
۱۵	امنیت در یک کشور - چه امنیت اجتماعی و مدنی، چه امنیت روانی و اخلاقی - یکی از پایه‌ها و ارکان اصلی پیشرفت و قوام و سربلندی کشور است. ^۶	۱۳۹۰/۰۶/۲۹
۱۶	نیروی مسلح، دژ امنیت ملی است. این دژ، اگر قدرتمندانه - چه از لحاظ تجهیزات و چه از لحاظ روحیه - خود را سربلند و استوار بدارد، ملت احساس امنیت و آرامش خواهد کرد. ^۷	۱۳۸۷/۲/۱۲
۱۷	امنیت مایه آرامش روانی است. ^۸	۱۳۸۷/۲/۱۲

جدول ۲. وجه سلبی امنیت از دیدگاه مقام معظم رهبری

ردیف	بیانات	تاریخ بیانات
۱	مردم در محیط کار و زندگی خود، احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند. ^۹	۱۳۷۳/۴/۲۹
۲	امنیت اجتماعی و امنیت فردی که می‌گوییم، صرفاً این نیست که شما از خانه که بیرون می‌آید تا اداره یا دکان و محل کسب یا مدرسه، فرض کنید کسی در خیابان به شما چاقو نزند. ^{۱۰}	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۳	تعرض جسمی به انسان نشود. ^{۱۱}	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۴	ناامنی‌ای که ناشی است از ترویج موادمخدر. ^{۱۲}	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۵	جوان‌های ما در مقابل کشاندن به سمت فحشا و منکرات، ایمنی نداشته باشند. ^{۱۳}	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۶	جوان‌های ما را در محافل شبانه در جاهای گوناگون به سمت فحشا و به سمت منکرات	۱۳۹۴/۰۲/۰۶

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3409>
2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=51048>
3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2844>
4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3286>
5. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=8162>
6. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17308>
7. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3429>
8. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3429>
9. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>
10. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
11. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
12. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
13. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

ردیف	بیانات	تاریخ بیانات
	بکشانند. ^۱	
۷	کشاندن جوان‌ها به سمت منکرات، ناامنی است. ^۲	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۸	جوان ما ایمن نباشد که او را با وسوسه‌ها از داخل مدرسه، از داخل دانشگاه، از داخل پارک، از داخل فروشگاه، از داخل رفاقت‌های خیابانی بکشانند به یک محفل شبانه‌ای و او را با فحشا و منکرات و مانند اینها آشنا کنند یا غرق در این چیزها بکنند؛ یا تجاوزهای ناموسی؛ اینها چیزهایی است که جزو مسائل مهم امنیت است. ^۳	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۹	موادمخدر، دزدی ناموسی، کشاندن به فحشا. ^۴	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۱۰	در بعضی از خیابان‌ها، این جوان‌هایی که مست ثروت‌اند، مست غرور ثروت، سوار ماشین‌های آن چنانی می‌شوند و در خیابان، بنا می‌کنند به جولان دادن و رفت و آمد کردن و محیط خیابان را ناامن [کردن]؛ اینها هم ناامنی است. ^۵	۱۳۹۴/۰۲/۰۶
۱۱	مقابله جدی با ناامن‌سازان شهر و روستا و آلوده‌سازان معابر شهری و بیابانی، به‌خصوص در نقاط مجاور مرز. ^۶	۱۳۷۹/۴/۷
۱۲	برخورد قاطع با عاملان سرقت و ناامنی اجتماعی و شیوع موادمخدر. ^۷	۱۳۷۹/۴/۷
۱۳	اگر امنیت در جامعه نباشد و آحاد مردم دغدغه ناامنی را داشته باشند، یکی از برترین حقوق انسان‌ها پایمال شده است. ^۸	۱۳۸۶/۸/۱۶
۱۴	اگر امنیت نباشد، بسیاری از خیرات جامعه، از آن جامعه رخت برخواهد بست. ^۹	۱۳۷۸/۷/۱۷
۱۵	امنیت، دغدغه بسیار مهم این ملت است. ^{۱۰}	۱۳۸۴/۲/۱۵
۱۶	اگر محیط ناامن باشد، هیچ خواسته و خوشی‌ای برای مردم باقی نمی‌ماند. ^{۱۱}	۱۳۷۹/۱۱/۲۵
۱۷	امنیت که نبود، هیچ چیز نیست. ^{۱۲}	۱۳۷۶/۴/۲۵
۱۸	امنیت که نباشد، دستاوردهای بشری، دست‌نیافتنی می‌شود. ^{۱۳}	۱۳۸۸/۷/۱۴
۱۹	اگر امنیت نباشد، فعالیت اقتصادی هم دیگر نخواهد بود. ^{۱۴}	۱۳۷۹/۱/۶
۲۰	اگر امنیت نباشد، عدالت اجتماعی هم نخواهد بود. ^{۱۵}	۱۳۷۹/۱/۶
۲۱	اگر امنیت نباشد، دانش و پیشرفت علمی هم نخواهد بود. ^{۱۶}	۱۳۷۹/۱/۶

۱. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

۲. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

۳. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

۴. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

۵. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

۶. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3016>

۷. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3016>

۸. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3409>

۹. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2975>

۱۰. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3286>

۱۱. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3050>

۱۲. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=9714>

۱۳. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=8162>

۱۴. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3001>

۱۵. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3001>

ردیف	بیانات	تاریخ بیانات
۲۲	بدترین بلایی که می‌توان بر سر یک ملت روبه‌رشد و پیشرفت وارد آورد، سلب امنیت است. ^۱	۱۳۹۰/۰۶/۲۹
۲۳	وقتی امنیت وجود نداشت، فکر منتظم و به‌دنبال آن، عمل منتظم هم وجود نخواهد داشت و پیشرفت میسر نخواهد شد. ^۲	۱۳۹۰/۰۶/۲۹
۲۴	بدون امنیت، هیچ لذتی در زندگی جوامع بشری حتی پیشرفته، وجود نخواهد داشت. ^۳	۱۳۸۷/۲/۱۲
۲۵	می‌خواهند کاری کنند که یک‌انسان در جامعه، بر مال و فرزند و جوان و بر تحصیل و ادامه راه خود به‌سوی آرمان‌هایی که هر شخصی دارد، هیچ‌گونه امنیت و تضمینی نداشته باشد. ^۴	۱۳۸۲/۴/۷

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی با رویکرد کیفی با استفاده از روش تحلیل محتوا است و جامعه مورد مطالعه در این بخش، کلیه اسناد، مدارک و منابع مکتوب و صوتی سخنرانی‌های مقام معظم رهبری از آغاز ولایت - ۱۵ خرداد ۱۳۶۸ - تا سال ۱۴۰۱ است که به صورت هدفمند (چه در پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری و چه در بیانات منتشر نشده که از ستادکل نیروهای مسلح و دفتر اشراف فرماندهی انتظامی کل کشور دریافت شد) در حد اشباع نظری مورد مطالعه و تحلیل محتوا قرار گرفته است. واحد تحلیل در این بخش، هر جمله یا پاراگرافی است که مرتبط با امنیت اجتماعی باشد.

یافته‌ها

در پاسخ به پرسش اول مبنی بر اینکه «فرامین، تدابیر، رهنمودها و دستورات مقام معظم رهبری در خصوص ارتقای امنیت اجتماعی که در قالب سخنرانی‌ها، مکتوبات و ابلاغیه‌های ستادکل صادر شده است، کدام است؟» چهار بیان مستقیم در مورد امنیت اجتماعی به دست آمده است که در ادامه آورده می‌شود:

۱. مسئله امنیت اجتماعی به پلیس مربوط می‌شود. وظیفه نیروی انتظامی، تأمین امنیت اجتماعی است. معنای امنیت اجتماعی این است که مردم

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3001>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17308>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17308>

4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3429>

5. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>

در محیط کار و زندگی خود، احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند^۱
(۱۳۷۳/۴/۲۹).

۲. ما جزء کشورهایی هستیم که به توفیق پروردگار، بیشترین امنیت اجتماعی و مدنی را داشته‌ایم. سال‌هاست که آحاد مردم با آرامش و همبستگی در امنیت زندگی می‌کنند. می‌خواهند این را از بین ببرند؛ می‌خواهند کاری کنند که یک انسان در جامعه، بر مال و فرزند و جوان و بر تحصیل و ادامه راه خود به‌سوی آرمان‌هایی که هر شخصی دارد، هیچ‌گونه امنیت و تضمینی نداشته باشد؛ این عیناً همان نقشه‌ای است که اول انقلاب طراحی کردند تا امنیت را از بین ببرند. آن روز هم هدف اصلی را امنیت جامعه قرار دادند^۲ (۱۳۸۲/۴/۷).

۳. امنیت اجتماعی و امنیت فردی که می‌گوییم، صرفاً این نیست که شما از خانه که بیرون می‌آید تا اداره یا دکان و محل کسب یا مدرسه، فرض کنید کسی در خیابان به شما چاقو نزند. خب بله، این یکی از شعب امنیت است که تعرض جسمی به انسان نشود؛ بلاشک این هست؛ اما در کنار این، امنیت‌های رقیق‌تر از لحاظ رؤیت و مشاهده اما گاهی به مراتب خطرناک‌تر وجود دارد. فرض کنید ناامنی‌ای که ناشی است از ترویج مواد مخدر؛ اگر چنانچه محیط گردشگاه ما، محیط بوستان ما، محیط خیابان ما، محیط مدرسه ما جوری باشد که آن کسی که وارد آنجا می‌شود – به‌خصوص جوان‌ها؛ عمدتاً جوان‌ها – درمقابل ترویج مواد مخدر ایمنی نداشته باشند، این ناامنی خیلی خطرناکی است. اگر فرض بفرمایید جوان‌های ما درمقابل کشاندن به سمت فحشا و منکرات، ایمنی نداشته باشند، این ناامنی بزرگی است. شما لابد اطلاع دارید، ما هم گزارش‌هایی داریم که افرادی با خرج پول و با الهام از مراکز دستوردهنده، سعی شان این است که جوان‌های ما را در محافل شبانه در جاهای گوناگون به سمت فحشا و به سمت منکرات بکشانند! این غیر از

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>

این است که حالا یک جوانی یک حرکت غلط غیرشرعی انجام می‌دهد؛ نه، این کشاندن جوان‌ها به سمت منکرات ناامنی است؛ شما باید نگذارید؛ باید مانع بشوید اینکه مثلاً فرض بفرمایید خیابان ما از لحاظ ایجاد حوادث گوناگون جسمانی ایمن باشد اما جوان ما ایمن نباشد که او را با وسوسه‌ها از داخل مدرسه، از داخل دانشگاه، از داخل پارک، از داخل فروشگاه، از داخل رفاقت‌های خیابانی بکشاند به یک محفل شبانه ای و او را با فحشا و منکرات و مانند اینها آشنا کنند یا غرق در این چیزها بکنند یا تجاوزهای ناموسی؛ اینها چیزهایی است که جزو مسائل مهم امنیت است؛ یعنی اگر ما امنیتی داشته باشیم که این چیزها در آن ملاحظه نشود، این درواقع، امنیت نیست. بالاخره موادمخدر، دزدی ناموسی، کشاندن به فحشا و مانند اینها، مسائل بسیار مهمی است. یک مسئله هم این است که من شنیده‌ام که گاهی اوقات، در بعضی از خیابان‌ها این جوان‌هایی که مست ثروتنند، مست غرور ثروت، سوار ماشین‌های آن چنانی می‌شوند و در خیابان بنا می‌کنند به جولان دادن و رفت‌وآمد کردن و محیط خیابان را ناامن [کردن]؛ اینها هم ناامنی است. بایستی در قبال هر نوع ناامنی برنامه داشت و حرکت کرد و کار کرد. اینها چیزهایی است که جوانب گوناگون امنیت است^۱ (۱۳۹۴/۰۲/۰۶).

۴. تأکید ویژه این‌جانب بر مقابله جدی با ناامن‌سازان شهر و روستا و آلوده‌سازان معابر شهری و بیابانی، به‌خصوص در نقاط مجاور مرز، برخورد قاطع با عاملان سرقت و ناامنی اجتماعی و شیوع موادمخدر است^۲ (۱۳۷۹/۴/۷).

در پاسخ به پرسش دوم تحقیق، تعریف امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام‌معمظم‌رهبری عبارت است از اینکه مردم در محیط کار و زندگی خود، احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند^۳ (۱۳۷۳/۴/۲۹).

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>

در تعریف عملیاتی امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری می‌توان به مولفه‌های آن اشاره کرد که عبارتند از:

۱. تضمین امنیت مال و فرزند مردم: براساس دیدگاه معظم‌له، وقتی مال و فرزند مردم امنیت دارند که مورد تعرض جسمی در خیابان واقع نشوند و امنیت این‌است که یک انسان در جامعه، بر مال و فرزند و جوان و بر تحصیل و ادامه راه خود به‌سوی آرمان‌هایی که هر شخصی دارد، تضمین داشته‌باشد.

۲. ممانعت از کشاندن جوانان به انحرافات اجتماعی: مطابق فرمایش معظم‌له، ایمنی جوانان در مقابل ترویج موادمخدر و ممانعت از اینکه افرادی با خرج پول و با الهام از مراکز دستوردهنده، جوان‌های ما را در محافل شبانه در جاهای گوناگون به‌سمت فحشا و به‌سمت منکرات بکشانند و او را با وسوسه‌ها به محفل شبانه بکشانند و او را با فحشا و منکرات و مانند اینها آشنا کنند یا غرق در این چیزها یا تجاوزهای ناموسی بکنند.

۳. مقابله با ناامن‌سازان جامعه: در این پژوهش، مقابله با ناامن‌سازان جامعه بر مبنای دیدگاه مقام معظم رهبری عبارت است از ممانعت از اینکه در بعضی از خیابان‌ها جوان‌هایی که مست ثروتنند و مست غرور ثروتنند، سوار ماشین‌های آن‌چنانی شوند و در خیابان، به جولان دادن و رفت‌وآمد کردن و ناامن کردن محیط خیابان بپردازند. همچنین، مقابله جدی با ناامن‌سازان شهر و روستا و آلوده‌سازان معابر شهری و بیابانی، به‌خصوص در نقاط مجاور مرز و برخورد قاطع با عاملان سرقت. درخصوص پرسش سوم مبنی بر «مقوله‌های امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری کدامند؟» در جدول ۳ به ارائه پاسخ پرداخته شده‌است:

جدول ۳. مقوله‌های امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری

مقوله‌ها	بیانات	تاریخ بیانات
عدم احساس ترس و	عدم احساس خوف مردم در محیط کار و زندگی خود ^۱	(۱۳۷۳/۴/۲۹)
تهدید مردم در محیط	عدم احساس تهدید مردم در محیط کار و زندگی خود ^۲	(۱۳۷۳/۴/۲۹)

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>

مقوله‌ها	بیانات	تاریخ بیانات
کار و زندگی	عدم احساس ناامنی مردم در محیط کار و زندگی خود ^۱	(۱۳۷۳/۴/۲۹)
تضمین امنیت زندگی مردم	عدم تعرض جسمی به انسان در خیابان ^۲	(۱۳۹۴/۰۲/۰۶)
	تضمین امنیت مال انسان در جامعه ^۳	(۱۳۸۲/۴/۷)
	تضمین امنیت فرزند انسان در جامعه ^۴	(۱۳۸۲/۴/۷)
	تضمین امنیت جوان انسان در جامعه ^۵	(۱۳۸۲/۴/۷)
	تضمین امنیت ادامه تحصیل انسان در جامعه ^۶	(۱۳۸۲/۴/۷)
	تضمین امنیت ادامه راه افراد به‌سوی آرمان‌هایی که دارند ^۷	(۱۳۸۲/۴/۷)
ممانعت از کشاندن جوانان به‌سوی انحرافات اجتماعی	ممانعت از کشاندن جوان‌ها به سمت منکرات ^۸	(۱۳۹۴/۰۲/۰۶)
	ممانعت از کشاندن جوان‌ها به سمت فحشا ^۹	(۱۳۹۴/۰۲/۰۶)
	ممانعت از کشاندن جوان‌ها به سمت مواد مخدر ^{۱۰}	(۱۳۹۴/۰۲/۰۶)
	ممانعت از کشاندن جوان‌ها به سمت تجاوزهای ناموسی ^{۱۱}	(۱۳۹۴/۰۲/۰۶)
مقابله با ناامن‌سازان جامعه	ممانعت از ناامن کردن خیابان از طریق جولان دادن با ماشین جوانان مست غرور و ثروت ^{۱۲}	(۱۳۹۴/۰۲/۰۶)
	مقابله جدی با ناامن‌سازان شهر ^{۱۳}	(۱۳۷۹/۴/۷)
	مقابله جدی با ناامن‌سازان روستا ^{۱۴}	(۱۳۷۹/۴/۷)
	مقابله جدی با آلوده‌سازان معابر شهری ^{۱۵}	(۱۳۷۹/۴/۷)
	مقابله جدی با آلوده‌سازان معابر بیابانی ^{۱۶}	(۱۳۷۹/۴/۷)
	مقابله جدی با آلوده‌سازان نقاط مجاور مرز ^{۱۷}	(۱۳۷۹/۴/۷)
	برخورد قاطع با عاملان سرقت ^{۱۸}	(۱۳۷۹/۴/۷)
	برخورد قاطع با عاملان شیوع مواد مخدر ^{۱۹}	(۱۳۷۹/۴/۷)

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2720>
2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>
4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>
5. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>
6. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>
7. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3183>
8. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
9. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
10. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
11. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
12. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>
13. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>
14. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>
15. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>
16. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>
17. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>
18. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>
19. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3015>

شکل ۲. الگوی شمس بر گرفته از بیانات مقام معظم رهبری در مورد امنیت اجتماعی

بحث و نتیجه گیری

پس از بررسی نظرات مقام معظم رهبری در زمینه امنیت اجتماعی، در مجموع، چهار مورد از بیانات به صورت مستقیم در خصوص امنیت اجتماعی استخراج شد که در ۴ مولفه عدم احساس ترس مردم در محیط کار و زندگی با ۳ جمله، تضمین امنیت زندگی مردم با ۶ جمله، ممانعت از کشاندن جوانان به انحرافات اجتماعی با ۴ جمله و مقابلۀ با نا امن سازان جامعه با ۸ جمله (در مجموع، ۲۱ جمله) ارائه شد. براساس آنچه مطرح شد، مقام معظم رهبری امنیت اجتماعی را

بسیار وسیع و مترادف با عدم احساس خوف و تهدید و ناامنی مردم در محیط کار و زندگی می‌دانند و تأمین آن را از جمله وظایف پلیس به حساب می‌آورند. همچنین، ایشان وجود امنیت را با استناد به آیات قرآنی، مرتبط با مقوله ایمان دانسته و می‌فرمایند کسانی که به خدا اعتقاد دارند و در مسیر الهی حرکت می‌کنند، می‌توانند برای خود امنیت را به وجود آورند. ایشان برخلاف نظریات رایج علمی که امنیت اجتماعی را شناسایی، حفظ و ارتقای هویت و ارزش‌های بنیادین گروه‌های اجتماعی می‌دانند، امنیت اجتماعی را «عدم احساس خوف، تهدید و ناامنی مردم در محیط کار و زندگی» دانسته و مرجع آن را آحاد مردم با هر گرایش و سلیقه‌ای، حاکمیت و نهادهای اجتماعی می‌دانند. معظم‌له مباحث امنیتی را حاصل تلاش سیستمی و منسجمی می‌بیند که انواع متعددی دارد و باید به همه آنها توجه داشت و تولید و حفظ امنیت را نیز وظیفه یک دستگاه یا سازمان نمی‌دانند، بلکه آن را برآیند فعالیت مشترک تمام سیستم‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی می‌دانند و بنابراین، برای تأمین آن هم باید تمام دستگاه‌ها و سازمان‌ها حتی افراد خانواده‌ها دخیل باشند، احساس تکلیف کنند و نقش خود را شناخته و به آن عمل کنند. این درحالی‌است که نظریات غربی، حاکمیت را در درجه اول مسئول امنیت اجتماعی گروه‌ها دانسته و بعد از آن، خود گروه‌ها را مسئول می‌داند که باید در حفظ هویت خود در مقابل سایر گروه‌ها بکوشند.

مقام معظم‌رهبری امنیت اجتماعی را شامل امنیت تمام محیط‌های اجتماعی اعم از شهر و روستا و مرز و جاده و دانشگاه و محل کسب و کار و خیابان و مانند آن دانسته و معتقدند که تمام مردم با هر گرایش مذهبی و با هر نوع سلیقه، زبان، قومیت و گرایش سیاسی، مشمول امنیت اجتماعی می‌شوند و فقط مجرمین و ناامن‌کنندگان جامعه از این شمول خارج‌اند. یافته‌های این پژوهش با دیدگاه سبحانی‌فر (۱۴۰۱) که الگوی امنیت اجتماعی در اندیشه رهبری را شامل عدالت اجتماعی، خدمات اجتماعی، سرمایه اجتماعی، امنیت روانی، مبارزه با مفاسد اجتماعی و امنیت فرهنگی می‌داند، متفاوت است و براساس تحلیل محتوای این پژوهش، مقوله‌های امنیت اجتماعی شامل عدم احساس

ترس و تهدید مردم در محیط کار و زندگی، تضمین امنیت زندگی مردم، ممانعت از کشاندن جوانان به انحرافات اجتماعی، مقابله با ناامن‌سازان جامعه بود که باهم متفاوت بودند. در پژوهش امیری لرگانی و همکاران (۱۳۹۹) هم قوانین حاکم بر منظومه فکری مقام معظم رهبری را در حوزه امنیت اجتماعی استخراج شده بود که شامل وحدت، حرمت رباخوری، حرمت غیبت، حرمت تهمت و افترا، حرمت دروغ، حرمت چشم چرانی و مانند آن بود که بیشتر در حوزه امنیت اخلاقی از دیدگاه معظم‌له است.

پیشنهادهای کاربردی

۱. نظرات مقام معظم رهبری در خصوص امنیت اجتماعی در قالب دستورکارهای سازمانی تهیه و برای اجرا در اختیار بخش‌های مختلف فراجا که بنا بر نظر معظم‌له، وظیفه تأمین امنیت اجتماعی را برعهده دارند، قرار داده شود و در گزارش‌های اشراف هم بر اجرای این فرامین تأکید شود؛
۲. دیدگاه‌های مقام معظم رهبری در خصوص امنیت اجتماعی به عنوان بخشی از علوم انسانی، بومی شده و به مراکز آموزشی ارائه شود و به‌ویژه در دانشگاه‌های نیروهای مسلح تدریس شود؛
۳. معاونت اجتماعی فراجا هر ساله عملکرد بخش‌های مختلف فراجا را در زمینه امنیت اجتماعی براساس شاخص‌های برگرفته از نظرات مقام معظم رهبری سنجیده و نسبت به برنامه‌ریزی برای ارتقای آن اقدام کند.

تشکر و سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی است که به سفارش پژوهشگاه امنیت پژوهشگاه دفاع مقدس شهید سلیمانی تدوین شده است؛ بنابراین، نویسندگان بر خود لازم می‌دانند تا از مسئولین محترم پژوهشگاه تشکر و قدردانی کنند.

فهرست منابع

- قرآن کریم
- برجویی فرد، عباس؛ محمدی، زینب؛ پشایی علیزاده، مجتبی. (۱۴۰۲). الگوی راهبردی دفاع همه‌جانبه؛ مبتنی بر آرا و اندیشه‌های امام‌خمينی (ره) و مقام‌معلم رهبری (مدظله‌العالی). فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا، ۲(۲۸)، ۱۶۷-۱۹۶.
- doi: 20.1001.1.25381946./SSJ.2023.101627
- بوزان، باری. (۱۳۷۸) مردم، دولت‌ها و هراس. تهران. پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- رضایی، محسن؛ امیری لرگانی، سلمان؛ سید عبودی، سیدمحسن، (۱۳۹۹). قوانین حاکم بر منظومه فکری مقام‌معلم رهبری در حوزه امنیت اجتماعی. نشریه مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۱(۶۲)، ۴۷-۸۶.
- <http://sss.jrl.police.ir/article-94471.html>.
- ذاکر، حسین. (۱۳۹۹). رابطه ارزش‌های اخلاقی و امنیت اجتماعی از منظر قرآن با تأکید بر نگره مقام‌معلم رهبری. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران. دانشگاه علوم قرآن و حدیث.
- رادفر، محمدرضا؛ حبیب زاده، اصحاب (۱۳۹۷)، عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، فصلنامه انتظام اجتماعی، ۱۰(۲)، ۵۳-۸۴.
- http://sopra.jrl.police.ir/article_91347.html
- رنجبر، مقصود، (۱۳۸۵)، مفهوم امنیت در اندیشه‌های سده‌های میانه، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۹(۳۱)، ۷۳-۹۶.
- https://quarterly.risstudies.org/article_979.html /
- سبحانی‌فر، علی، (۱۴۰۱)، ارائه الگوی امنیت اجتماعی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر گفتمان امام‌خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، فصلنامه آفاق امنیت، ۱۵(۵۴)، ۱۷۳-۱۹۵.
- https://ps.ihu.ac.ir/article_207207.html
- سعیدی، محمدرضا. (۱۳۹۰). مشارکت مردمی و برون‌سپاری وظایف ناجا. تهران. پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا.
- شایگان، فریبا؛ عرفان منش، ایمان (۱۳۹۸). راهبردهای ناجا برای امنیت و آرامش با بهره‌مندی از فرمایشات مقام‌معلم رهبری. تهران. پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا.

- فضل، حسن (۱۴۰۰). جایگاه و اهمیت امنیت اجتماعی در اسلام. فصلنامه پژوهش و مطالعات علوم اسلامی، ۳(۲۶)، ۶۸-۷۷.
<https://ensani.ir/fa/article/467621>
- کافی، مرضیه. (۱۳۸۷). فرهنگ و امنیت ازدیدگاه امام خمینی و آیه‌الله خامنه‌ای. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. قم، دانشگاه باقرالعلوم.
- کلهر، سینا. (۱۳۸۸). راهبردهای امنیت اجتماعی. تهران. باشگاه اندیشه.
- گالبرایت، جان کنت. (۱۳۷۱). آنوتومی قدرت. ترجمه محبوبه مهاجر. تهران. سروش.
- مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۴ق). بحارالانوار، (جلد ۲) بیروت، موسسه الوفاء.
- نادرپور، محمدرضا؛ جوادیان، رضا؛ علی‌زاده، یدالله. (۱۳۹۷). گفتمان‌سازی امنیت اجتماعی با تکیه بر آرا و نظرات مقام‌معظم‌رهبری. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۳(۷)، ۵-۲۹.
<http://ssj.jrl.police.ir/article-20216.html>
- نوریان، مهدی؛ محمدی، حسین. (۱۴۰۰). امنیت روانی در قرآن کریم؛ از تأثیر اجتماعی تا تضمین مدنی جزایی در فقه امامیه. فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا، ۳(۳)، ۱۵۳-۱۷۲.
- <https://ssj.jrl.police.ir/article-9799>
- نویدنیا، منیژه. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۹(۶)، ۵۵-۷۸
https://quarterly.risstudies.org/article_1066.html
- Martín Gonzalez-Eiras, Dirk Niepelt (2008). The future of social security. Journal of Monetary Economics. Volume 55, Issue 2, 197-218.
<https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2007.10.005>
- <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304393207001432>
- Victor, George (2018). Social Security and Society. London. Routledge
- <https://doi.org/10.4324/9780429470820>
- <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429470820>
- Vincenzo Galasso, Paola Profeta (2002). The political economy of social security: a survey. European Journal of Political Economy. Volume 18, Issue 1, 1-29